

DISPUTATIO
JURIDICA

Ad L. 2. Cod.

305
~~XXIV~~

1629, 1

11

9

De Rescindenda
Venditione,

Quam

JESU Benigno Duce,

Permissu & Auctoritate Amplissimæ Facultatis
Juridicæ in Alma Lipsiensi,

4

SUB PRÆSIDIO

JOHANNIS Born / J. U. D.

Placide disquisitioni subjicit

CASPARUS Brandes / Halber-
stadensis,

In Auditorio Jctorum,

Ad diem 22. Mens. Octobr. horis consuetis

ANNI

M. D. C. XXIX.

Typis exscribebat GREGORIUS Rixsch.

XXIX

DISTRICTO
MEDICAE

De Relectionibus

Medicorum

1671

1671

1671

1671

1671

1671

1671

1671

1671

1671

1671

IN NOMINE DOMINI NO-
STRI JESU CHRISTI.

THESIS I.

Ntequam rem ipsam aggredia-
mur, præmittendum putamus, vocabu-
lum rescindere variè in Jure nostro su-
mi; idque pro ratione objectorum. Sic
namque judicium dicitur rescindi, id
est, finiri *l. quoties 47. §. si creditor 3. ff. de
pecul. Et Usucapio §. rursus. §. item si quis.*

Inst. de Act. Nec non matrimonium *l. non tantum 3. §. 5.
ff. de honor. possess. contr. tab.* Et monente Cujacio in para-
sit. C. b. & Obrecht. Disp. ad L. 2. C. de Resc. vend. th. 10. voca-
bulum rescissionis dupliciter sumitur: Primò; vel dicitur
aliquid rescindi ipso jure ut in l. hoc modo 64. §. 1. ff. de
condit. & demonstr. l. cum hereditas 5. §. 2. ff. qui & à quib.
man. vel secundò officio magistratus extraordinario
per restitutionem in integrum; aut beneficio actionis
judicisque sententia: quæ postrema significatio ad pro-
positum nostrum maximè pertinet; & de illa rescissione
in L. 2. C. de Rescind. vend. fundata hoc loco sumus a-
cturi.

I I.

Sciendum autem est venditionis rescissionem
variis ex causis accidere. Vel enim venditio rescindi-
tur ratione rerum venditarum: ut fit in rebus Ecclesia-
sticis, quæ alienari prohibentur *Nov. 7. c. 1. nisi evidens*
requirat necessitas aut utilitas *Nov. 46. c. 1. juncto c. 1. de*
reb. Eccles. non alienand. in 6. & in reb. sanctis §. sanctæ 10.

A 2

Inst.

*Venditio rescinditur
vel ratione
rerum venditarum.*

1
2
Personæ.

3
Formæ.

4
Accid. & C. d. u.

Inst. de rer. divis. vel ratione personæ: sive sit major l. 1. ff. de minor. l. ult. C. si advers. vend. sive filius familias cum patre contrahens l. 2. ff. de contrab. empt. sive magistratus cum subdito l. non licet 46. l. qui officii causa 62. ff. de contrab. empt. l. unic. C. de contract. jud. l. ult. C. de Resc. vend. Sive medicus cum ægroto l. si medicus 3. ff. de extraord. cognit. Vel ratione formæ & substantiæ: si forte appareat consensum partium non fuisse; aut in aliquo errore, versatos esse l. 1. in fin. & l. in venditionibus 9. in pr. ff. de contrab. empt. l. in omnibus 57. ff. de oblig. & act. Vel ratione accidentium: puta si aut dolo factus sit contractus l. si pater 1. l. si dolo 5. l. si voluntate 8. C. de Resc. vend. vel si vi aut metûs causa initus contractus l. 1. ff. quod metus caus. l. 1. l. si vi vel metu 3. l. si quis per vim 4. C. eod. Et quæ sunt ejusmodi causæ plures; de quibus videatur Mozz. de empt. & vend. col. ult. n. 1. & seqq. Sichard. in repetit. ad l. nostram C. b. n. 2. & seqq. Mejer. colleg. Argent. t. 3. ad b. t. n.

III.

Sed quia illa, de qua nobis sermo est, venditionis rescissio ex nulla harum causa contingit, alia querenda venit; quam unicam statuimus læsionem ultra dimidium justî pretii per l. 2. nostram & l. si voluntate 8. C. b. juncto c. cum dilecti & c. cum causa extr. de Empt. vend. Si quando enim quis alteri vendat rem suam, & in venditione ultra dimidium decipiatur, jure contractus rescissionem petit per d. jura. Et id ipsum bona fides requirit: hujus siquidem proprium est, si læsio dimidiam justî pretii partem excedat, atque ita major in contractu conspiciatur inæqualitas quàm æqualitas, contractum ad æqualitatem reducere, aut eundem rescindere d. l. 2. & l. majoribus 3. Comm. utr. jud. Fach. 2. contr.

Læsio ultra dimidium justî pretii.

contr. c. 16. Moz. de empt. vend. col. ult. n. 9. VVes. in parat. ad t. de Resc. vend. n. 6. de quo plenius infra in actione.

IV.

Legem ipsam quod attinet, haud incommodè eam cum Sichardo in duas dividimus partes; quarum prima continet speciem facti & decisionem; secunda textus verba declarat, ibi: Minus autem &c. Et dicit in summa: venditor ultra dimidium justiprecii deceptus agere potest, ut rescindatur contractus, vel ut suppleatur justum precium; ita ut electio sit penes decipientem. Inde casus secundum glossam potest fingi talis: Titius fundum 100. valentem pro 40. vendidit: ubi cum ultra dimidium esset deceptus, contractum petit rescindi. Id quod fit per Imperatorum decisionem. Atque ut clariùs id ipsum pateat, ipsa legis verba addere lubet, quæ hæc sunt: Rem majoris pretii, si tu, vel pater tuus minoris distraxerit, humanum est, ut vel pretium te restituente emptoribus, fundum vendatum recipias, autoritate Judicis intercedente: vel si emptor elegerit, quod deest justo precio recipias. Minus autem pretium esse videtur, si nec dimidia pars veri precii soluta sit. l. 2. C. de Resc. vend. & c. cum causa extraord. de empt. vend.

Summa l. 2. C. de Resc. vend.

Verba Legis.

V.

Sed dubitari hic non immeritò poterat, annon potius in hoc casu pro emptore contra venditorem pronuncianum fuisset, eò, quod non dolo malo, sed bona fide contractus fuerit perfectus. Bona fides verò exigit, ut fiat quod convenit l. cum venderem 21. ff. locat.

Rebore d. h. u. 22
de iure
20 in iure p. ff.

Et licet venditor deceptionem prætendat, nihil tamen agere videtur, siquidem contrahentibus se invicem circumvenire naturaliter licet *l. in causa 16. §. pen. ff. de minor.* Et quod pluris est: minoris emere, & quod minoris est, pluris vendere *d. l. 16. §. pen. junct. l. Item si pretio 22. §. 3. ff. locat.* Ea que, teste Mimo, utriusque contrahentis natura est, ut hic care vendere, alter vili emere velit. Imò juxta *l. si voluntate 8. C. de Resc. vend.* emptor vilioris comparandi, venditor carioris distrahendi votum gerentes ad hunc contractum accedunt, vixque post multas contentiones, paulatim venditore de eo, quod petierat, detrahente, emptore autem huic, quod obtulerat, addente, ad certum consentiunt pretium.

V I.

Idque eo magis, cum de contractu emptionis venditionis jure perfecto altero invito nullo recedi tempore bona fides patiatur, & ne ex rescripto quidem principis; sed ut venditiones jure factæ semper ratæ maneant, seriò inculcet; idque propterea, quod nostra inter sit; *l. de contractu 3. l. ad rescindendam 4. l. si dolos 5. l. ratas 7. & l. si voluntate 8. C. h.* Quibus ad stipulari videntur & illa, quibus asseritur, neminem in alterius injuriam suam mutare consilium posse; neque solennia facile esse immutanda; sed quæ semel placuere servanda. *l. 75. l. 183. de R. J. junct. c. quod semel. 21. eod. in 6. Et l. Pomponius 9. ff. de negot. gest.* Ac licet contractus ab initio sint voluntatis, ex post facto tamen fiunt necessitatis *l. sicut 5. C. de Oblig. & act.*

V I I.

Verum his non obstantibus Divi Impp. æquitati magis naturali faventes laxamque veteris Juris licentiam

corr

corrigentes etiam propter læsionem ultra dimidium
 venditori subvenire humanum censuerunt. *l. 2. nostra*
 & *l. si voluntate 8. C. h.* Cum enim jure naturæ æquum
 sit, ne quis cum alterius detrimento & injuria locuple-
 tior fiat. *l. nam hoc 14. ff. de condict. indeb. l. jure natura 206.*
ff. de R. J. Et in omnibus rebus modus esse debeat ac
 certi finis, æquum quoque ac humanum Sacratissimi
 Imp. duxere, ut tam immodicæ læsioni præallegatis ll.
 permissæ via præcluderetur, & certis limitibus inclusa
 ad dimidium usque coangustaretur. Unde cum vendi-
 tor ultra dimidium justii pretii hic se deceptum fuerit
conquestus, desiderium ejus, quo contractum rescindi
petiit, humanitatis æquitatisque ratione juvari debere,
 eidem hac *l. nostra* rescripserunt.

VIII.

Hinc legis nostræ 2. constitutionem, quæ vult ne
 tam immodica in emptione-venditione læsio valeat,
 maximam præ se ferre æquitatem videmus: cujus ut in
omnibus, juxta l. placuit 8. C. de jud. ita hic maximè ra-
 tio fuit habita. Licet enim deceptionem supra allegatis
 LL. permissam omninò non tollat, sed eam adhuc usque
 ad dimidium permittat; propterea tamen dura, ut satis
 quidem duriter *Molin. in tractat. de commerc. n. 172.* cen-
 set, vocari non debet: tum quia consultius fuit, si ex duo-
 bus malis minus fuerit eligendum, aliquam admittere
 deceptionem *arg. l. 1. ff. de Usucap. & l. 1. C. de concub.* quam
 periculosam contractuum & humanarum negotiationū
 inconstantiam concedere *l. res bona fide 54. ff. de contrab.*
empt. tum quia nulla emptio-venditio, si ob qualemcun-
 que læsionem pretii, quod semel placuit, contractum
 revocare liceret, futura esset stabilis. Inde verò, quæ
 & quan-

& quanta rerum confusio in publicæ utilitatis detrimen-
tum sit pro manatura vel lusco perspicuum esse potest.
Quocirca si modus aliquis, ad evitandam illam, quam
diximus, contractuum inconstantiam, præscribendus
fuit, ultra quem contractus revocare non liceret, is rectè
constitui debuit ex dimidia rei æstimatione. *arg. d. l. 54. ff.
de contr. empt. & l. nostra 2. & 8. C. b. Bart. Bald. Salic. Cyn.
& alii in l. 2. b. Canonistæ in c. cum dilecti. & in c. cum causa.
Extr. de empt. vend.*

I X.

Quæritur autem quibus hujus l. 2. beneficium
competat? De venditore quidem nullum omninò est
dubium; siquidem ipsa legis verba expressam ejus fa-
ciunt mentionem: Sed quoad emptorem res non satis
videtur expedita. Sunt enim aliquot Juris interpretes,
qui inter emptorem & venditorem magnam ostendere
differentiam manibus pedibusque laborant: atque inde
contendunt emptorem ab hujus l. beneficio excludi.
Unde quoque deceptionem aliter in emptore, aliter in
venditore computandam putant. Id quod in primis ex
contentiosis Cujacii, negativam tenentis, & Roberti, af-
firmativam defendentis, disputationibus elucet. *Cujac. 16.
Observ. 18. Robert. 2. animadv. 13.* Et illi etiam *Fab. Error.
pragm. dec. 8. Error. 7.* calculum addit suum. Verum cum
communis Interpretum schola à parte stet affirmante,
idque usu, non tamen absque ratione, in foro sit rece-
ptum; & nos, semota omni differentia communi Dd.
opinionem innixi non minus emptori, si ultra dimidium
sit deceptus, puta si rem 10. valentem 16. emerit, quam
venditori rem 10. valentem pro 4. vendentis hujus l. re-
medium competere statuimus. Nam i. veteres in em-
tione venditioneque appellationibus promiscuè ute-
bantur

367

bantur *l. veteres. 19. ff. de act. empt. vend.* atque ita in constituendo aliquo jure inter emptorem & venditorem non distinguebant. *fac. l. un. pr. C. Si serv. ext. l. 34. ff. de contrab. empt. l. 7. §. 4. ff. pro emptor. ut & ex Cicerone 3. offic. apertè vendere pro emere ponente liquet. 2.* Propter unam eandemque correlativorum naturam; ut quicquid de uno horum dicatur, id etiam de altero intelligendum veniat. *Jas. in l. fin. C. de indict. vid. toll. 3.* Ob paritatem rationis: eadem enim ratio, quæ circa venditorem obtinet, in emptore quoque locum habet, ne scilicet & emptor per venditoris lucrum damnum sentiat. *d. l. 14. ff. de condict. indeb. l. jure succursum 6. §. fin. ff. de jur. dot. l. 206. ff. de R. I. gloss. in l. 2. nostra. & in c. cum causa. Extr. de empt. vend. ubi communiter Dd.* Quarto demum per argumentum *l. 1. C. de Cupress. Connan. comment. Jur. civ. lib. 7. c. 9. n. 10.*

X.

Neque quicquam movere nos potest, quod in *L. nostrâ* mentio solum fiat venditoris. Illud enim perquam usitatum in Jure nostro, præsertim tamen in Codicis *LL.* videmus, Imperatores consultos ad speciem facti respondisse, eique leges latas applicuisse. Id quod & hic accidisse constat. Sed inde non sequitur emptorem eò, quod expressa ejus non facta fuerit mentio, ab hoc beneficio esse exclusum: quia ratio *l. nostræ* est generalis. Ubi verò generalis est ratio, ibi & generalem esse dispositionem necesse est. Et in quibus causis eadem est ratio, in iis quoque idem jus est constituendum *l. illud 32. ff. ad L. Aquil. l. in omnibus causis 68. ff. de R. J.* Atqui in emptore eadem militat ratio, quæ in venditore, nempe læsio; ergò idem eidem jus competit

B per de.

per d. jura. Nec enim remedium L. nostræ venditori comeditur qua venditor, sed qua læsus est; atque ita non personæ sed causæ tribuitur *Donel. in d. l. 2. n. 17.* Ut taceamus dictum L. ex humanitate promanasse: quæ humanitas, nisi quis aut ipse valdè sit inhumanus, aut sacratissimos Impp. summæ inhumanitatis arguere velit, emptori etiam propter relati, ut diximus, & correlati naturam, à nemine denegari potest. Exinde evincimus emptorem deterioris conditionis non esse, sed æque ipsi hujus L. remedium competere ac venditori. *Gloss. in l. 2. & præalleg.*

XI.

Et sicuti uterque L. 2. benefici, casu sic ferente, compos fit; ita quoque & eodem modo alterutri contra quemlibet lædentem, si læsio ultra dimidium justipretii procetur, jure datur *L. nostra 2. l. si voluntate 8. C. b. nulla,* cum lex non distinguat, simpliciter, & absq; ulla limitatione pro immodicè læso contra enormiter lædentem, cujuscunque conditionis sit, loquatur, adhibita distinctione. Ubicunque enim æquitas postulat, læso subveniendum est. *l. divus 7. ff. in integr. rest. l. sed etsi 26 §. 9. l. etsi nihil 183. ff. de. R. I.* quia, ut præcedente thesi diximus, remedium non personæ, sed causæ conceditur. Unde quoque adversus ECCLESIAM & CLERICUM datur: Nam cùm ECCLESIA in simili casu idem jus statuatur in alios *c. cum causa Extr. de empt. vend.* eodem vicissim uti debet in contrario juxta regulam quod quisque juris & c. *l. 1. ff. quod quisque jur. Bald. in l. nostra. n. 2. & 45. Castrens. ad d. l. 2. n. 5. Mozz. de empt. vend. col. ult. n. 20.*

XI. O-

2. animadvers. 22. & aliis affirmativam tenemus. Idque propterea quod lex nostra mentionem faciat rei: cujus appellatio asserente *Vult. in Inst. de rer. divis. n. 4.* ita generalis est, ut eâ res quævis, tam mobilis quam immobilis intelligatur. Nec quicquam obstat quod fundus expresse nominatur; quam ob causam enim hoc factum sit, thesi 10. demonstravimus. Nec illi sibi ipsis constant, ac proinde quorundam incurrunt offensam; qui non nisi de fundo L. nostram accipientes, alibi tamen ad res pretiosas mobiles eandem inducunt. Atque cum non tam rei, quam læsionis circa eam contingentis consideratio maximè hîc habeatur; & illa æquè in re mobili esse possit, ac in immobili; non videmus qua ratione L. nostræ remedium in rei mobilis venditione ultra dimidium læso sit denegandum. *fac. gloss. & Bart. ad b. l. 2. & ad l. pretia rerum ff. ad l. falcid.*

XIV.

Cæterum L. nostræ commodum ita restringi nolumus, ut solum in emptione - venditione illi locum assignemus, sed & aliis tribuimus contractibus. Nam licet hujus L. beneficium in emptionis - venditionis contractu expresse introductum appareat; ad alios tamen bonæ fidei contractus emptioni - venditioni similes & affines quoque extendi posse communis Dd. opinio est, cui & nos subscribimus, moti *l. in contractibus 3. C. quib. ex caus. major. l. majoribus 3. C. comm. utr. jud. & gloss. in l. nostra. 2. & Bart. 3. quest.* Unde, quia & Locatio - conductio hujus farinae censetur, in illa, quippe quod emptioni - venditioni non solum est proxima, sed & iisdem ferè Juris regulis consistit; atque inde illi perquam similis, merito L. nostræ remedium obtinere dicendum. Nam sicut
emptio-

emptio-venditio ita contrahitur, si de pretio conven-
 rit; sic & locatio conductio contrahi intelligitur si de
 mercede, quæ pretium dicitur, convenerit *l. locatio 2. ff.
 locat. l. ult. in fin. ff. de L. Rhod. l. si quis 10. ff. de acquirend.
 possess.* Et sicut in emptione-venditione contrahenti-
 bus licet se invicem decipere; ita quoque in locatione
 conductione circumvenire fas est. *l. 16. §. per. ff. de minor.
 l. 22. §. ult. cum l. seq. ff. locat.* Cui & hoc accedit quod
 locatio quasi venditio sit, & locator fundum locando
 nihil aliud faciat, quam fructus vendat; unde & locator
 venditor & conductor emptor vocatur *l. in lege 29. ff. lo-
 cat.* Cum itaque eadem in locatione-conductione sit
 ratio, quæ in emptione venditione, idem etiam jus con-
 stituendum erit. *l. illud 32. ff. ad L. Aquil. l. in omnibus cau-
 sis 68. ff. de R. J. & consequenter non secus ac infundi-
 ta & in fructum venditione L. nostra 2. scilicet ut immo-
 dicè læso succurratur, per d. jura procedit. junctæ l. si mer-
 ces 25. §. vis major 6. ff. locat. l. si olei 21. Cod. eod. Connan.
 Comment. jur. civ. l. 7. c. 9. n. 10. Roman. consil. 423. Pinell.
 part. 1. c. 3. n. 18. Mozz. de empt. vend. col. ult. n. 18.*

XV.

Simili ratione L. nostræ remedium etiam ad per-
 mutationem accommodari posse statuimus: siquidem
 haud incogniti juris est & illam emptioni-venditioni vi-
 cinam esse; & vicem ejus obtinere. *l. Aristo 2. ff. de rer.
 permut. l. permutationem 2. C. eod.* Unde ex rationis iden-
 titate, cum unus ultra dimidium lædi, & alter cum alte-
 rius jactura locupletari non aliter ac in emptione-ven-
 ditione possit, idem etiam jus in permutatione statuen-
 dum *arg. l. à Titio 108. ff. de V. O. d. l. illud ff. ad L. Aquil.*
 Nec inficias ire quis potest, quin eadem humanitas, quæ
 læsio-

læsionem in emptione - venditione non admittit. Sed æqualitatem requirit L. nostra 2. h. juncta l. majorib. 3. comm. utr. jud. in permutatione quoque propter utroque prohibita læsionis & præcepta æqualitatis rationem obtineat. Bald. in l. nostra. quest. 3. Castrens. Immol. & Abb. in c. cum dilecti Extr. de empt. vend. Mozz. de locet. n.

XVI.

Idem quod de locatione & permutatione asseruimus, & de divisionis contractu, cum & ille bonæ fidei sit §. actionum Inst. de act. & emptionis vicem obtineat. l. 1. commun. utr. jud. beneficium L. nostræ, si forte divisio perperam, ut inde enormis læsio promanet, facta sit, eidem tribuendo merito statuendum putamus. l. majoribus 3. d. 1. Idque verum quoque esse censemus in divisione, quæ sorte fieri solet; cum eadem, quæ in superiori subsit ratio. Rimin. Iun. ad tit. Inst. quibus alienar. lic. & c. n. 142. Bald. & Castrens. in l. 3. C. comm. utr. jud. & alii, quos citat & sequitur Moll. lib. 2. Semestr. cap. 28. n. 1.

XVII.

Et huc usque quibus L. nostræ beneficium competat, circa quas res versetur, tum ad quos possit adaptari contractus alios; nec non quantum utilitatis secum trahat, breviter declaravimus. Nunc demum videre & explicare mens est, in quibus illud locum non habeat. Et primò quidem quæritur, an, si venditor rei suæ valorem sciverit, & nihilominus minoris vendiderit, ita ut ultra dimidium si læsum conquærat, an, inquit, hujus L. remedio gaudere possit? Nos negamus, idque lex sequentibus rationibus: 1. quia volenti & scienti non fit injuria neque dolus. l. 1. §. 5. ff. de injur. l. nemo 145. ff. deo

de R. J. l. cum donationis 34. C. de Transact. c. scienti. de
 R. J. in 6. Jaf. in l. si quis cum aliter. col. pen. ff. de V. O. 2.
 Quia qui sciunt, non errant, l. per errorem 15. de Jurisdic.
 Colligimus ergò; si talis venditor scit, non errat, si non
 errat, læsionem quoque prætere minime poterit:
 quippe quod ex errore læsio propullulet. d. l. si quis cum
 aliter 36. ff. de V. O. Remoto itaque errore tanquam cau-
 sa, & læsionem tanquam effectum removeri necesse est:
 Et hac sublata, quomodo venditor h. L. remedio uti pos-
 sit, non videmus. Quinimò & hoc accedit, quod se-
 cundum Baldum venditor rei pretium sciens æquipare-
 tur renunciandi, qui juxta l. queritur 14. §. 9. ff. de adilit.
 edict. deceptus dici nequit, junct. l. 1. in fin. ff. de contrab.
 empt. Sed juxta eundem partim vendere, partim donare
 censetur per l. si quis donationis 38. ff. d. t. & l. si Sponsus 5.
 §. circa 5. ff. de donat. inter vir. & ux. Bart. in l. si quis cum
 aliter. ff. de V. O. quest. 2. Boer. decis. 142. n. 2. & seqq. Geil. 2.
 Observ. 29. n. 11. & ibi alleg. Pruckm. v. 1. consil. 29. n. 48. &
 consil. 49. n. 18. & seqq. Spec. lib. 4. part. 3. de Resc. vend. n. 12.
 Moller. 2. Semestr. c. 28. n. 2. Si ergò donat, dictum benefi-
 cium ipsi emolumento esse non potest. l. Campanus 46.
 ff. de oper. serv. l. donari 82. ff. de R. J. l. cujus per errorem 53.
 eod.

XVIII.

Hinc eo minus est ambiguendum quin idem juris
 obtineat, si ex Instrumento super emptione-venditione
 confecto id quod plurius est ex certa scientia & absque
 omni errore donatum esse doceatur. text. in l. in adibus 9.
 pr. & §. 1. ff. de donat. fac. l. 1. ff. eod. & l. si sponsus 5. §. 5. ff. de
 donat. int. vir. & ux. l. sicut 8. §. an pacisci 5. ff. quib. mod.
 pign. solv. Bart. in l. 2. col. 4. vers. quero quid si dictum sit & c.
 & in l. si quis cum aliter ff. de V. O. item in l. fin. §. idem qua-
 sit.

ff. de condict. indeb. Sed cautela loco ut magis securi-
simus suadet *Bald. hic in 7. quest.* ut appertius clariusque
loquamur dicendo V. c. quod si res vendita plus valeat,
id totum sponte & ex certa scientia, nullo errore, dona-
tum esse, sive in parva sive in magna quantitate confi-
stat, etiam quod valde excedat dimidium justii pretii.
Ut hic per Salic. ad fin. 8. quest. & Socin. consil. 48. lib. 4. Vel
ut renunciationem L. nostrae in specie apponemus. Huic
enim renunciari posse post *Bart. tradunt Aritin. in d. l. si
quis cum aliter 36. ff. d. V. O. col. pen. Dec. consil. 27. & 180.* Pro-
batur etiam *l. si quis 29. in fin. C. de pact. l. queritur 14. §. 9.
ibi:* remittentibus enim actiones suas non est regressus
dandus. *ff. de Aedit. edict. & arg. l. qui jure 7. ff. de Testam.
milit.* Ideoque Practici & tabelliones, ut semper specia-
lem hujus L. 2. renunciationem addant, à *Cagnolo in re-
pet. ad b. l. 2. n. 132.* monentur.

XIX.

His ita probatis nullum omninò dubium fore
putamus, quin dispositio L. nostrae 2. in emptione-ven-
ditione juramento confirmato plane locum non ha-
beat. Ac licet multi inveniuntur, contrarium defen-
dentes, tantum tamen abest, ut nobis illud rationibus,
persuadeant suis, ut potius religionem juramenti paulo
accuratius ponderantibus majorem negandi ansam
præbeant. Neque tamen absque ratione eò audaciæ
pervenimus; sed maximè movemur *l. i. C. si advers. ven-
dit.* Ubi minor 25. annis à beneficio Juris propter jura-
mentum corporaliter præstitum metu perjurii exclusi-
tur. Si itaque minori cui tamen jura ob ætatis atque
inde judicii imbecillitatem mirum in modum favent.
*fac. tot. tit. ff. de rest. in integr. competens alias benefi-
cium*

cium jurejurando interposito denegatur; quis quæso
nostro in casu majori concederet? Ad quod etiam facit
Auth. Sacramenta puberum. C. d. t. quæ *auth. Sacramenta*
puberum super contractibus rerum suarum non retra-
ctandis sponte facta inviolabiliter vult custodiri. Pertinet
quoque huc *c. cum contingat 28. ubi gloss. & Canoni-*
stæ extr. de Jurejur. & c. quamvis de pact. in 6. vid. Moll. i.
Semestr. 43. n. 6.

XX.

Et quemadmodum in præcedentibus L. nostræ
remedium competere negavimus, ita negando pergi-
mus, ac illi, propter immodicam læsionem, in emptio-
ne-venditione, decreto Judicis & sub hastatione solen-
ni, facta, locum dari pernegamus. Cùm enim nec im-
moderatus venditor, nec emptor, cujuscunque condi-
tionis sit, inveniatur injustus: sed propter Judicis decre-
tum omnia solenniter acta præsumantur; atque ex justa
& legitima causa illud interpositum per *Dd. in l. scien-*
dum 30. ff. de V. O. communiter censeatur; adeò ut causæ
cognitione præcedente immoderata venditio esse ne-
queat: Sequitur eam ipsam sub prætextu læsionis enor-
mis rescindi non debere. *fac. l. 1. C. de præd. decur.* Cui &
illud accedit, quod per fidem hastæ fiscalis, quæ convel-
li facilè non debet, perpetuam contractus firmitatem, &
jus domini perpetuum, quod neque prætextu rescripti,
neque minoris ætatis, retractari potest, acquiramus:
text. in l. Si hypothecas 8. in fin. C. de remis. pign. & l. que-
cunque 5. C. de fid. & jur. hast. fisc. junct. l. Si quis 3. C. si
propt. publ. pensit. Exinde facilè colligimus, & hinc L. no-
stræ beneficium excludi.

C

Ulte-

Ulterius quæritur an etiam in permutatione beneficiorum Ecclesiasticorum nostræ L. beneficium locum habeat? Calderino quidem *in Consil. 4. sub tit. de rer. permutat.* videtur quod sic: eò quod permutatio, uti supra diximus, similis sit venditionis contractui. Pro qua opinione etiam facere putatur *c. ad quæstiones extr. de rer. permutat.* quo Pontifex rescribit; quod in permutatione rerum Ecclesiasticarum, si altera alteri præponderet, aliqua pecuniæ quantitas, quo contractus ad æqualitatem reducatur, solvi debeat. *juncto c. cum universorum extr. d. t.* Verùm cum hæc partim non simpliciter vera, partim aliter, quam ut ad præsentem quæstionem faciant, sint intelligenda; ea tanti æstimare non possumus, ut propterea à communi Dd. via recedamus. Ad Calderini enim argumentum respondemus per inficiationem: quia licet permutatio, prout supra eam consideravimus, similis sit emptioni-venditioni, quod illi facile largimur, tamen inde non sequitur, quod permutatio beneficiorum quoque sit talis. Id quod sequentibus evincimus rationibus: Primò; quia permutantes hujusmodi nullum à seipsis, sed à præclaro habent titulum *c. quæsitum extr. de rer. permut.* quippe quod in ipsius manus beneficium prius resignare teneantur *c. admonet. junct. c. quod in dubiis extr. de renunciat.* atque ita sine ejus autorite, nisi beneficio privari velint, permutare non possint *fac. c. cum olim. & cum universorum extr. de rer. permutat.* Hinc *Dec. consil. 210.* talem permutationem, quod à superiore, non à facto partium *c. quæsitum extr. d. t.* robur suum sumpserit, prætextu læsionis retrahi non posse consuluit. Ideò etiam propter superioris

rioris auctoritatem omnem fraudis suspicionem remouentem *c. nisi extr. de prabend.* Et quia in beneficiis Ecclesiasticis non auri cupiditas, sed animarum spectatur utilitas ac interesse *d. c. quesitum extr. de rer. permutat* dicunt *Frid. de Senis, & Dni. de Rota* non vitiari beneficiorum permutationem, nec praesumi fraudulentam; licet unum beneficium majoris sit redditus, quam aliud *d. Frid. de Senis de permutat. benefic. quest. 40. Rota Lucens. decis. 129.* Deinde quia L. nostra loquitur de iis rebus, quae precio aestimari possunt; Id quod de beneficiis, utpote quae absque Simoniae vitio nec emi nec vendi valent. *c. consulere. & tot. tit. extr. de Simonia.* dici nequit. Alias, si quis beneficium ideò permutet, ut maiorem praebendam obtineat, vel inde aliquam pecuniae summam consequatur, non solum honestati esset contrarius; sed & simoniacam proculdubio incurreret prauitatem. *d. c. quesitum extr. de rer. permutat.* Cum itaque secundum *Anchoranum in consil. 279.* non lucrum aut commodum pecuniarium in retractatione beneficii permutati in considerationem veniat; sed Ecclesiarum utilitas & animarum profectus principaliter attendatur, nostra est conclusio remedium L. nostrae ejusmodi permutationi minimè adaptari posse. *Cagnol. ad l. 2. n. 57.* Ad praalleg. capp. & quomodo illa sint accipienda, respondebimus in ipso Disputationis conflictu.

X XII.

Quibus etsi plures quaestiones ad praesentem materiam apprimè facientes addi possent; tamen ne commentarium potius, quam Disputationem proponere videamur, alias aliis ingenio magis & eruditione pol-

lentibus relinquendas duximus: unicam saltem hanc
intricatum & valde controversam quæstionem; qua
quæritur, an L. nostræ dispositio locum etiam in Trans-
actione inveniatur; adhuc addentes. Ubi licet haud
pauci iique clarissimi J.Cti, quorum coriphæus est *Bart.*
in L. nostræ. n. 2. inveniatur, qui affirmativam mordi-
cus defendant; eosque *Sereniss. Elect. Aug. p. m. in const.*
34. p. 2. sequatur; nobis tamen cum multis aliis negativa
placet. Certi enim atque indubitati Juris est, Trans-
actionem ad finiendas lites esse comparatam *l. fratris 10.*
C. de Transact. quas neque rescripto Imperiali resuscit-
tari oportet *l. causas 16. C. d. t.* neque prætextu Instru-
menti noviter reperti *l. sub prætextu instrumenti 19. eod.*
Atque adeo Transactio controversiis finem imponit, ut
instrumenta & probationes in contrarium amplius non
subsistant, sed ipso Jure irrita fiant & caduca; etiam si
hoc inter transigentes actum non sit. *textus est. notab. in*
c. 1. extr. de transact. Bald. super rubr. n. 7. Jas. in d. l. fratris
C. de transact. Ex quo L. nostræ remedium hic non dari
manifestum evadit. Cui accedit quod transactio non
minorem habeat vim quam res judicata *l. non minorem*
20. C. d. t. Quanta autem vis sit rei judicatæ, & quod illa
sub hujus vel illius prætextu restaurari non debeat. *ex l.*
res judicata 2. & l. sub specie 4. C. de re judic. & tot. tit. C.
sentent. rescind. non posse. videre est. Porro & illud senten-
tiam nostram confirmat, quod transactio juramento æ-
quiparetur *l. 2. ff. de jurejur. & l. post rem judicatam 56. ff.*
de re judic. Sed juramentum retractari non posse, supra
demonstravimus. Et *fac. l. non erit 5. §. dato. 2. ff. de jurejur.*
junct. l. nam posteaquam 9. ff. eod. Denique transactio-
nem prætextu læsionis ultra dimidiū justii pretii rescindi
non

non posse tenet. *Bald. in d. l. 2. n. 3.* dicens opinionem Bartoli truffam esse & erroneam; & hoc *per l. Lucius 78. §. fin. ff. ad SC. Trebell.* Ubi in quadruplum læsus, si transactum sit, restitui prohibetur. Et hanc opinionem tanquam veriolem aliquoties Cameram decidendo fuisse secutam annotavit *Geil. 2. Observ. 70. n. 11. Cagnol. Et ibi alleg. ad L. nostram n. 73. Et seqq. Connan. comment. jur. civ. lib. 7. c. 9. n. 13.*

XXIII.

His ita breviter demonstratis, videndum nunc restat, qua actione ad rescindendam emptionem-venditionem ultra dimidium justipretii læsus agere possit. Ac quamvis non levis & hic Dd. appareat discrepantia; dum nonnulli restitutionem in integrum, alii actionem ex contractu descendente volunt; nos tamen Actionem propter L. nostram competentem CONDICTIO-
NEM EX LEGE statuimus; idque ex sequentibus fundamentis. Nam 1. competit ei definitio condictio-
nis ex Lege, cum per L. nostram nova obligatio sit introducta ad hoc, ut Emptor, venditorem ultra dimidium justipretii decipiens obstrictus esse debeat ad contractus rescissionem, *juxta l. un. ff. de Condict. ex Lege.* Nullibi enim 2. in toto *digestorum* corpore, præsertim verò in *tit. ff. de Rescind. vendit.* cautum reperitur, quod propter læsionem circa pecuniæ quantitatem, etsi nimiam existētem, modò illa ex dolo non proveniat, Emptio sit rescindenda. Sed potius 3. *Jcti Pomponius & Ulpianus* pro maxime tradidēre in pretio emptionis-venditionis naturaliter licere contrahentibus se circumvenire *text. in l. in causa 26. §. idem 4. ff. de minor.* Et 4. *Paulus Jctus* hanc ipsam regulam

*hæc actio magis
proprie fit Emptio
et ex Lege.*

regulam confirmat, ac aliquatenus declarat in *l. Item si pretio. 22. §. quemadmodum 3. ff. locat.* ubi ait: Quemadmodum in emendo & vendendo naturaliter concessum est, quod pluri sit minoris emere, & quod minoris sit, pluri vendere, & ita invicem se circumscribere; ita in locationibus quoque & conductionibus idem juris est. 5. Testis est hanc in rem & *Jctus Hermogenianus in l. Et ideo. 23. ff. locat.* hisce verbis: Et ideo prætextu minoris pensionis locatione factâ, si nullus dolus adversarii probari poterit, rescindi locatio non potest. Et hinc 6. juris est, quod creditor, si pignus in solutū accipiat, etiamsi eo ipso maximam sentiat læsionem, à contractu tamen semel inuito resilire nequeat *l. à Divo Pio 15. §. 3. ff. de Re judic.* 7. Denique probatur sententia nostra ex *Cicerone l. 3. offic.* ubi casum refert, quo aliquis in Emptione ultra dimidium justii pretii erat deceptus, & tamen decepto nullam aliam quam de dolo actionem, si ille intervenit, competere existimat. Et hanc sententiam nostram approbant *Angel. in l. si id quod aurum 22. ff. de V.O. & Pinell. ad b. l. nostram p. 1. c. 1.*

X X I V.

Circa quam actionem notandum est Actori, ne contra tertium possessorem eam instituat. Cum enim CONDICTIO EX LEGE actio sit personalis §. *appellamus 15. & §. rei persequenda 17. Inst. de act. Alex. consil. 92. n. 7. lib. 1. adversus tertium possessorem non datur per tex. in l. fin. §. fin. ff. de contrab. empt. & arg. l. aris 15. C. de donat.* Sic, si ego tibi fundum vendidi minus dimidio justii pretii, & tu eum vendidisti Titio, non datur mihi actio pro rescissione contractus contra Titium, ut restitutionem illius

Actio hanc § 2
persequenda.

illius fundi, vel supplementum justii pretii consequar.
Cyn. ad L. nostram. n. 2. Alex. d. consil. n. 8. Nisi, quemad-
modum à Dd. ita limitatum videmus, eo casu quando
tertius possessor illum fundum cum titulo eodem lasio-
nis vitio laborante detineat, & primus solvendo non sit.
Tunc enim L. nostræ remedium ex æquitate in subsidiū
utiliter dari statuunt. arg. l. planè 94. §. qui rogatus ff. de
leg. 1. l. si res 12. §. si mulier. ff. de jur. dot. Bald. & Salic. in L.
nostra. Covarr. 2. resol. c. 3. n. ult. Gomez. 2. resol. c. 4. n. ult.
Pinell. p. 2. c. 1. n. 10. & seq.

Geipe.

XXV.

Quæritur autem cum CONDICTIONEM EX LEGE
hic institui debere statuamus, quam diu illa duret? Qui
restitutionem in integrum hic locum habere asserunt,
quadriennio eam finiri ajunt per l. ult. C. de tempor. in
integr. rest. Sed nos rejecta hic illa actione & tempus il-
lud quadriennii rejicimus, & dictam nostram actionem
30. annos durare concludimus. Cum enim actio hæc
per nostram L. 2. ab Imperatoribus sit introducta, me-
rito illa interactiones perpetuas erit referenda: siqui-
dem actiones à lege vel Scto proficiscentes perpetuæ
vocari solent pr. Inst. de perpet. & tempor. ait. quæ tamen
perpetuitas ad 30. annos hodierno Justiniani jure est re-
ducta. l. sicut in rem 3. & t. t. C. de prescript. 30. vel 40.
annor. vid. gloss. & Dd. in c. cum causa extr. de Empt.

Ad hoc sui L. 2.
est perpetua.

XXVI.

Inde quoad practicam libellum formari posse ta-
lem putamus: P. p. Ago Sejus contra Titium, cui ante
biennium fundum meum Solidis vendidi 400. cujus ta-
men

Forma libelli
in p. L. 2. C.
de Rescript. vend.

rem pretium tempore contractus, quod ego ignoravi,
nongentorum fuit: Cum itaque ultra dimidium justii
pretii me deceptum deprehendam, vestram opem im-
ploro submissè petens, ut per sententiam vestram di-
ctum Titium accepto rursus pretio aut ad restituendum
fundum, aut, si ipsi placuerit, ad supplendum id quod ju-
sto pretio deest, compellatis.

Ubi requiritur ut Actor primò se referat ad tem-
pus contractus, dicens rem venditam tunc temporis
tantum valuisse; & hoc omninò necessarium, alias si de
præsenti conciperetur, nihil concluderet; sed esset ine-
ptus libellus tanquam non formatus secundum dispo-
sitionem legis: ut l. 1. §. 1. si mens. fals. mod. dix. Id quod
expressè probatur per l. si voluntate 8. C. de Resc. vend. l.
non intelligetur 3. §. divi fratres ff. de jur. fisc. Deinde
ut dicat probetque se læsum ultra dimidium justii pretii.
fac. L. nostra. junct. d. l. si voluntate 8. C. b. ubi Bald. in 12.
quest. Abb. in c. cum causa. n. 3. extr. de Empt. vend. Jas. in
l. etsi post tres. 10. ff. si quis caut. Alex. consil. 109. n. 14. & 15.
lib. 4. Nam si quis in contractu decipiatur intra dimi-
dium justii pretii, absque tamen dolo adversarii, contra-
ctus manet ratus & non potest rescindi d. l. si voluntate
8. l. quisquis 15. C. b. quia, ut supra diximus, contrahen-
ribus se invicem decipere licet. d. l. in causa 16. §. 4. ff. de
minor. L. nostra. & d. l. 8. C. b.

XXVII.

Ac quia hinc constat, eum, qui ex remedio L. nostræ
contractum vult rescindi, probare cogi, se ultra dimi-
dium justii pretii esse læsum; videndum quoque est, quo
modo læsionis probatio sit instituenda. Antequam verò
ad hujus

*Propter libelli
inept. & non
recte g. d. r.*

*16.)
)
)*

ad hujus declarationem deveniamus, dicendum prius
 erit, quomodo justum pretium sit accipiendum. Erre-
jecta nonnullorum inter verum & justum pretium di-
stinctione, dicimus id justum pretium, quod ex com-
muni hominum opinione aestimatur. l. pretia rerum 63.
ff. ad L. Falcid. l. si servum 33. ad L. Aquil. gloss. in nostr. L.
vers. sed qualiter. Bart. in d. l. 2. col. 4. vers. 1. & hoc pretium
 a vero pretio nihil differre credimus. Quod enim L. no-
 stra primum vocat justum, idem mox nominat verum,
 ut sc. intelligeremus, quantum hunc tractatum attinet,
 nihil inter duo illa interesse. Unde videmus & in usu
 juris non raro justum pretium appellari verum: ut in
 l. si fundus §. fin. de pignor. l. si res. §. 1. de jur. dot.

X XVIII.

Nunc videamus, qua ratione dictum pretium sit
 probandum ut Judici de latione verè constet. *Bart. &*
Bald. statuunt Judicem debere cogere partes, ut aliquot
 eligant arbitros, qui rem ex presentis tempore allegatae
 lationis, ceu de quo praesumptio fiat ad praeteritum, a-
 stiment: Sed quia pretia rerum mutantur, praesumptio
haec locum habere non potest. Quocirca statuimus
 cum Pinello & aliis justii pretii ~~aestimationem regulari-~~
~~ter per testes esse faciendam;~~ adhibitis tamen glossae
 requisitis, ut scilicet ~~Judex per illos inquirat, quanam~~
~~pro rei qualitate, item reddituum quantitate, & condi-~~
~~tione locorum ex communi hominum opinione tem-~~
~~pore contractus fuerit rerum aestimatio;~~ atque ita ju-
 stum seu verum pretium constituat per d. l. pretia rerum.
 ff. ad L. Falcid. l. si quos. C. de Resc. vend. & d. l. si voluntate.
 C. eod.; Cravett. consil. 11. n. 17. Surd. consil. 52. n. 49. & seqq.

(B.)
 in latione rite
 aestimanda quod
 ludo & qualiter
 praedicta observantur
 in.

D

50
Jas. consil. 54. col. pen. vol. 1, Pruckman. consil. 49. vol. 1. n. 90.
cum seq.

XXIX.

Allegata autem & probata hac ultra dimidium
læsione non tenetur Actor probare se valorem rei i-
gnorasse: quia pro ipso est præsumptio Juris. Jam
certum est præsumptionem Juris eum, pro quò militat
ab onere probandi relevare, & onus probandi in adver-
sarium transferre. arg. l. sive possidetis 16. ibi gloss. & Dd.
C. de probat. Et licet quilibet valorem rei suæ scire præ-
sumatur. per. l. quisquis. C. de Resc. vend. Ideoque vi-
debatur dicendum, eum, qui vendidit rem pro 40. quæ
100. valet, præsumi voluisse danare quanto minoris
vendidit: attamen prædicta regula d. l. quisquis. non
procedit eo casu, quando quis in contractu ultra dimi-
dium justii pretii læditur. Tunc enim in dubio læsus
præsumitur valorem rei suæ ignorasse, & per conse-
quens ei datur commodum L. nostræ ad rescindendum
illum contractum. gloss. & Bart. in d. l. quisquis. Bald. in
L. nostra. n. 9. C. b. Alex. consil. 1. n. 1. lib. 6. Abb. in c. cum
causa. n. 4. extr. de Empt. vend. Schurff. consil. 28. n. 1.

XXX.

Porro requiri volunt Dd. ut Actor in materia L. nostræ
alternativè vel ad restituendam rem emptam; vel ad sup-
plendū pretium, reum condemnari petat, in quo pretio
rursus oblato. Bart. in nostr. L. 2. n. 6. Bart. ibi. quest. 15. Panor.
in. c. cum causa extr. de Empt. vend. & Bald. in l. majoribus.
C. comm. utr. jud. Sed hoc non esse de necessitate, si-
quidem secundum Legistas & gloss. res saltem in obli-
gatio-

gatione, pretium verò in facultate solvendi consistit,
post alios tradit *Pinell. ad. b.L. p. 3. c. 3. n. 4.* Et in Camera
libelli petitionem, ubi tantum rei vendita restitutio
petita fuit, receptam esse annotavit. *Myns. cent. 2. Obs. 43.*

n. 5. Ideoque & nos alternativè & simpliciter agi
posse statuimus *per tex. L. no-*

stra 2.

SOLI DEO GLORIA.

kanon, primum vero in ecclesia solvendi constituit
post abbatibus Will. de A. & G. & A. Er in Cantuar
libelli petitionem, ubi eorum et veritate testimo
patis fore, necnon esse annos, & non, & G.
in theodora, & orationibus, & implicherat
solle facturus per, & no.
Anno 21.

SOLL DRO GEORGI

ULB Halle
006 682 146

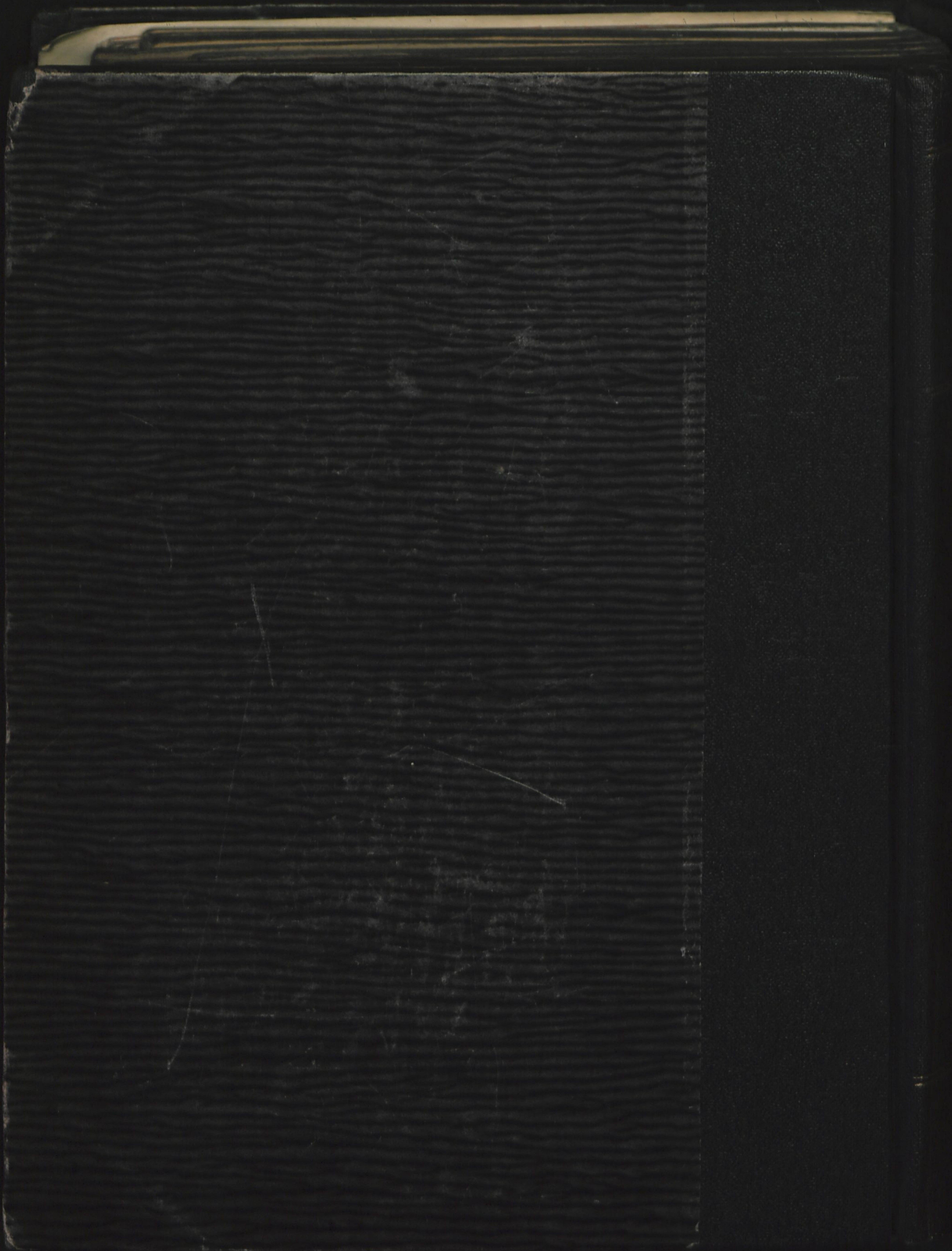
3

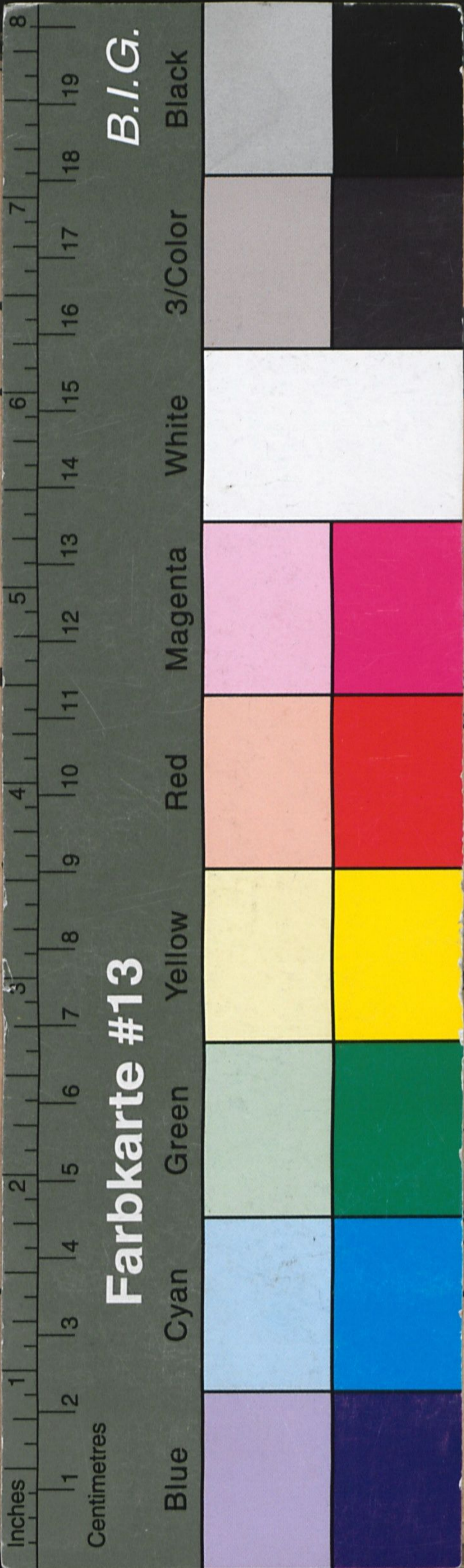
KD77

B.I.G.

Farbkarte #13

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

IO

303
~~XXIV~~

1629, 1

enda

19

uce,
simæ Facultatis
nsi,

4

J. V. D.

icit
/ Halber-

rum,
is consuetis

IX.

us Ritsch.

